

EGÉSZSÉGES ELITIZMUS

MOME campus, Budapest

A MOME UP tömb. A kopolit üveg homlokzat a felsőbb szinteken fokozatosan besűrűsödik. A blokkot a zugligeti útra kifutó tengely vágja ketté. A keskenyebb tömegben professzori szállások, a testesebb kubusban irodák, a kutatás-fejlesztés és a doktori képzések adminisztrációs terei. A kép jobb szélén a bejárat nyaktag

Magyarország legnagyobb kreatívipari beruházása zajlott le az új MOME campus átadásával [1]. Az így született ligetes közintézménycsoport akár egy élő építészeti múzeum: leletgyűjtemény a ma és a tegnap építészeteiről: éppoly melankolikus felismerés bizonyos hagyományok folytathatatlanságáról, mint amennyire lelkesítő példa arra, hogy nem csak dizájnnal, építészettel is lehet szexit, feszit és trendit csinálni.

A Csomay-házak

A campus bővítésére – Csomay Zsófia visszaemlékezései szerint – már 1999–2000 környékén is készültek vázlatok, 2006-ban pedig még Nagy Tamás is skiccelt a területre épületeket. A bővítéssel érdemben Kopek Gábor rektorsága idején kezdtek el foglalkozni 2008-ban: a program és az előzetes vázlatok Reimholz Péter közreműködésével készültek, ő vetette papírra a műhelyház első vázlatait is. Régóta nyilvánvaló volt, hogy az egyetemnek szüksége van valamiféle technológiai parkra, amit nem csak az Iparművészeti Múzeum felújítása miatt onnan kikerülő textil- és kerámiaműhelyek elhelyezése indokolt. Alapjában véve volt egészségtelen helyzet, hogy a dizájn egyre inkább egységesülő műfaji színfala mögött a város különböző pontjaira kellett járni az elméleti és gyakorlati kurzusok látogatásához, hogy nem

volt önálló campusa a képző- és iparművészeti hagyományaira oly büszke hazai művészképzésnek. A kezdeti elképzelések tehát „csak” egy műhelyházzal szóltak.

Reimholz Péter halálával a feladatot felesége, Csomay Zsófia örökölte, aki a program bővülésével még két tömböt, a MOME ONE és THREE épületeit is a Reimholz Péter által meghatározott építészeti koordináta-rendszerben folytatta. Az első elképzelésekben három egység, a műhelyház, a műteremház és a médiaház végül két épületbe került. MOME TWO néven egyesült a műterem és a média, a MOME ONE pedig tisztán ipari funkcióként fogadta a műhelyeket. Az utóbbiban már 2017-ben elindult a munka, 2018 májusában pedig átadták a MOME TWO-t is. [2]

Csomay Zsófia nem akart vakolt házat tervezni, az első elképzeléseiben szereplő beton viszont nem ment át, így került a homlokzatra a házaspár építészeti egységként jelképszerű tömörséggel képviselő téglá, ami így a Wallenberg-ház és a veszprémi Völgyikút Ház által kijelölt értelmezési keretben helyezte el az egyetemi épületeket.

Az éppoly szimptomatikusnak, mint szimbolikusnak is tekinthető anyagválasztás célja az volt, hogy az új épületekre is átemeljenek valamit a Farkasdy-épület állandóságából, és erre a téglá sztereometrikus tömeg képzésé-

nek kényszere nélkül bizonyult alkalmasnak. A két Csomay- (és Reimholz-) épület telepítése a telekre és a környezetre adott, személyes megérzéseken alapuló válasz, amelyben éppúgy szerepet játszott a környező beépítés, mint a Budakeszi út enyhe íve. A tereplejtést és a hely megértését célzó attitűd vezetett egy olyan, némi képp „röcögtetett” telepítéshez, amely helyszínrajzi kontúrjában is a téglapépítészlet részletgazdag irregularitását idézte. Miközben úgy tűnik, hogy a Csomay-épületek nem illeszkednek egyetlen, a környezetből eredeztethető

az ekként végezhető fejlesztések határait. Az ikertömbök ugyanis olyan önmagába forduló rendszert alkotnak, amely vitathatatlan építészeti kvalitásai mellett inkább lett egy építészeti korszak és egy alkotópáros emlékműve, semmint élő, inspiratív rendszer. Hangsúlyozom: a lehető legkulturáltabb és legelegánsabb formájában, de 2017-ben ez az építészet kevésbé az időállóságról, mint inkább anakronizmusról tanúskodott. Hogy mennyire igaz, hogy a média- és műteremházak által képviselt építészeti esztétikum a szó szoros és átvitt értelmében is

Építész:
Csillag
Katalin,
Gunther
Zsolt

koordinátarendszerhez sem, a két blokk telepítése nagyon is reagál a Farkasdy-házra: a két téglakubust egyetlen kompozícióvá kötő híd ugyanis a Farkasdy-épület földszintjéhez illeszkedik. A Csomay Zsófia által képviselt formálás, helykeresés tehát inkább követte a regionalizmus, konkrétan a framptoni helyforma belső elvárásait, semmint egy intelligibilis struktúra illesztési szabályait. Azzal, hogy Csomay Zsófia és Németh Tamás lemondtak a campusépítészet bevett fogásáról, vagyis az egyértelműen parametrizálható, felettes geometria rögzítéséről, és – Mario Bottával szólva – a helyet építették meg, voltaképp ki is jelölték ezen a területen

tülkerült önmaga folytathatóságán – és megkockáztatom, érvényességén –, azt épp az a terv illusztrálja, amelyet Csomay Zsófiák készítettek a terület további fejlesztésére kiírt pályázatra. De kissé előreszaladtam.

A pályázat

Noha Csomay Zsófiák 2013–2014-re elkészültek a technológiai park kiviteli terveivel, egy politikai döntés következtében leállt az összes PPP-építkezés. Kopek Gábor személyes közbenjárása indította újra a beruházást, amelynek eredményeként kormányhatározat született arról, hogy a campus állami beruházás formájában való-

**MOME UP a Farkasdy-épület
lépcsőjéről fotózva**

MOME UP: jól látszik a homlokzati struktúra sűrűsödése. A vertikális motívum a MOME BASE szerkezeti játékából eredő formakövetkezmény

suljon meg. Ezt követően a projektet nemzeti gazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé nyilvánították [3], ami éppúgy lehetőséget adott a program bővítésére, mint az egyébként szigorú beépítési mutatók lazítására. Ebben az új helyzetben írták ki a pályázatot, amelyen Csomay Zsófiák is indultak. Az általuk javasolt tömbök a technológiai park építészeti modorát folytatták: a tetőmozgatások, a nem egyértelmű tömegesztusok azonban egy zárványként megidéződő építészeti világ érvényvesztettségét, társasház nem helyénvalóságát illusztrálták. Mindez különösen kontrasztosan jelent meg egy olyan műfaj építészeti keretként, mely műfaj szándékoltan szűkre szabott érvényességi körén túl is szexi, fenszi és trendi kíván lenni.

Jól tükröződött mindez az eredményeken. A 2015 őszi meghirdetett országos, nyílt építészeti pályázatot a 3h Építészroda nyerte, de náluk is radikálisabb volt a metróból végre a felszínre kecmergő SporaArchitects, akik egy építészeti gang rape-pel felérő gestussal búrtak egyetlen új tömböt a telek közepébe. Akárhonnan nézzük: az első három helyre olyan javaslatok érkeztek, amelyek felhagytak a tömegek formálásával, az érzékeny röcögtetéssel, és ehelyett egyértelmű állításokat fogalmaztak meg anyagról, telepítésről és a dizájn mibenlétéről.

Egy még kisebb jégkorszak

Mára Magyarországon építészeti köznyelvvé váltak a különböző modernizmusok. Érzelmesebb, plasztikusabb változatát beszéli mondjuk Zoboki Gábor, semlegesebb variánsa jelenik meg Tima Zoltánnál és a Köztinél, elv-szerű derivátumával jelentkezik Dévényi Tamás és a 3h. Miközben a családi házak esetében hasonló jelenséggel

„A MOME campus határidőben, költségkereten belül készült el, egyetlen fillérrel sem léptük túl a megszabott 21,4 milliárdos keretet. Ahogy vállaltuk, 2019 szeptemberében megkezdődik itt az egyetemi tanév. Létrejött egy tizenötezer négyzetméteres közpark, ami nyitott lesz a lakosság számára is. Huszonötezer négyzetméternyi épületet húztunk föl. A Farkasdy-féle főépületet kibeleztük, följújtottuk és bővítettük, irodák, egy kétszázötven fős auditorium, tantermek és az egyetemi intézetek kapnak itt helyet. E mellett épült két vadonatúj oktatási épület is, az egyik az innovációs és kutatási központ otthona. Az egyetem már menet közben birtokba vette a műhelyházat, valamint a média- és műteremházat. Ezt úgy is nevezzük, hogy technológiai park, itt van a fotó- és filmstúdió, a hangstúdió, a digitális képalkotó műhely és a legkülönbözőbb anyagokkal – üveg, agyag, beton, gipsz, fém, műanyag, fa, textil stb. – dolgozó műhelyek, laborok. A tervezés során olyan nemzetközi intézeteket is áttekintettünk modellként, mint az egyesült királyság-beli Royal College of Art, az egyesült államokbeli New School of Design, a finn Aalto University vagy a holland Design Academy Eindhoven. Az eddig is rendkívül sikeres MOME versenyképes képzést nyújthat hallgatóinak, a kormány és az egyetem összefogása biztosította ehhez a világviszonylatban is ritka high-tech feltételeket. Ráadásul az épületegyüttessel a Bauhaus születésének századik évfordulóját is méltón megünnepeljük – Moholy-Nagy mégiscsak a Bauhaus nagy alakja is volt...”

Fürjes Balázs, Budapest és a fővárosi agglomeráció fejlesztéséért felelős államtitkár

A MOMe UP két blokkját összekötő hídrendszer a 3h által 2014-ben tervezett Geometria Irodaház enteriorképzését adaptálja a külső térre

találkozunk, eddig mégiscsak elmaradt az áttörés, mint ha hiányzott volna az intranzigencia, a képletszerűség, a finesz, az akármilyen, amely az európai szinten is játékba hozhatta volna a hazai darabokat. Lehetett jelentős telepítési truváj a 3h részéről a 4K irodaház (2011–2014), csak hogy ott rengeteg kérdést vetett fel az előtetőhárták megtámasztása, ráadásul a funkció sem segítette a nemzetközi recepciót. Hiába volt megkapón szép a győri Audi Pipacs (2002–2003), mérete nem tette lehetővé, hogy igazán hatást fejtessen ki, a téglagorgia csúcspontjait celebráló szakma pedig könnyűszerrel negligálhatta. Lehetett ékszerdoboz finomságú a koronái sérült gyermekek otthona (2001–2003), Gunther Zsolt regionalizmusfóbiája sikerrel terelte el a figyelmet arról, hogy Magyarországon voltaképpen az volt az egyetlen ház, amelyik a saját korában a kritikai regionalizmus tankönyvi illusztrációja lehetett – volna. Nem véletlenül esett az a ház a két szék között a pad alá, pedig már 2001-ben, jóval mai divatja előtt felvonultatta napjaink slágermotívumát, a léccarchitektúrát. A 2010-es Geometria Irodaház pakolt dobozarchitektúráját még lehetett formalizmusnak tekinteni, de az a ház megmutatta, hogy Csillag Katalin és Gunther Zsolt építészete nem merül ki a szép csomópontokban, a diagramszerű szerkesztésben, hanem a műfajra jellemző szűkszavú anyagok gazdagon szőtt terek hártáját képezi. A MOMe campus a Geometria Irodaház térképzési elveit folytatja, amikor az egyes szintek összenyitásával, galériás képzésével a térbeli porozitás felette költői példája lesz.

Könnyű lenne most nagy szavakkal paradigmaváltásról beszélni, hiszen ez a MOMe és a Reimholz–Csomay-örökség tekintetében egyébként így is van. A területet a

MOME-hez nem kötődő építészmérnökök építették át úgy, hogy egy pillanatra sem ájultak el műemléki dogmáktól, építészeti hagyományoktól, mesteriskolás ethoszoktól, attól az Iparterv-eredetű kánontól, amelynek építésében Janáky István voltaképpen rendkívül fontos szerepet játszott. Tanulságosnak – már-már paradigmaticusnak – tartom továbbá azt is, hogy a MOMe campus fejlesztésekor kiírt pályázaton nem jeleskedtek az alum-

MOMe UP: a képből jobbra kihúzó út vezet Csomay Zsófia műhelyházaihoz, vagyis a technológiai parkhoz

Jobbra a Farkasdy-ház bütüjére
illesztett, homogenizáló tűzlépcső,
balra a technológiai park – műhely-
ház –, szemben a MOME UP

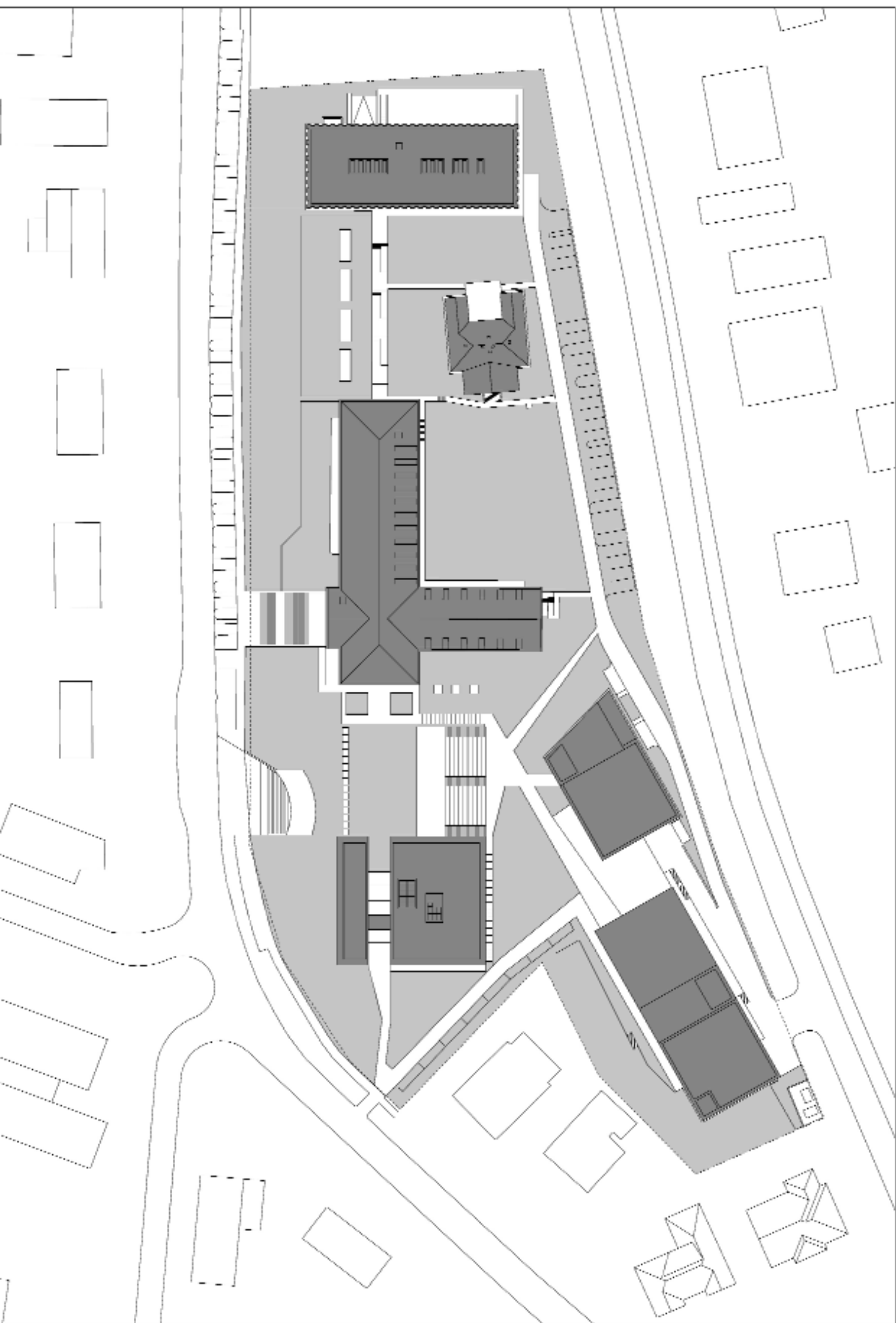

ni tagjai. A harmadik díjat elhozó Archikonnál megjelent néhány MOME-n végzett fiatal Nagy Csaba alatt – Dobos Bence László, Tőrös Ágnes –, de mintha hiányzanának azok a feltörekvő építészek, akik a művészképzésben szerezték meg diplomájukat. Olyasfajta tünet ez, amelylyel az oktatás szintjén azért érdemes lenne foglalkozni. E gondolatfutamokon túl persze felette bizonytalan vagyok abban, hogy alkalmas-e ez a mai kor arra, hogy a

MOME campus kapcsán építészeti határkőről beszéljünk, miközben szeretném, ha így lenne. Egy párhuzam azért adódik: Szendrői Jenő 1938-at jelöli meg a modern építészeti állami emancipációjaként. Az évszám több szempontból is igazolható: ekkor tartják Budapesten az Eucharisztikus Világkongresszust, amelyre – a Szent István-emlékével erősítve – rengeteg templom épült, ám az épületállomány komoly hányada ekkorra már elfordult a

„Az elvem az, hogy előbb a munkát kell elvégezni. Nem hiszek abban az érvelésben, hogy ne csináljunk semmit, úgyszincs rá pénz. Abban hiszek inkább, hogy előbb el kell végezni azt a munkát, ami alapján a környezetünk is hinni tud bennünk. Mi 2006-tól elvégeztük azt a munkát, ami alapján volt hitele az egyetemnek, és nem csak Magyarországon. Az idézettségünk szépen felfutott, már inkább arra kellett vigyáznunk, hogy a médiában, főképp az online térben csak a fontos eredmények jelenjenek meg, ne amortizálódjon az állandó jelenlétünk. A nemzetközi szinten is kezdtek keresni minket, a legjobbak is... Ma is fülemben cseng az a mondat, amit a 2010-es évek elején úgy fogalmazott meg egy döntéshozó, hogy ha tíz ilyen program lenne, azt is tudnák finanszírozni. Ez meglepett. Tehát a döntéshozóknak is olyan programokra lenne szükségük, amelyek kompaktak, hitelesek, és a beléjük investált források megtérülésére számítani lehet. Innen már csak pár lépés volt létrehozni azt a több száz oldalas dokumentumot, amelyben leírtuk, kik vagyunk, mit gondolunk magunkról, mik a hagyományaink, merre haladunk, és hova szeretnénk eljutni. Mindezt nemzetközi összefüggésben is kontrollálva. Tehát mindezek tudatában zajlott le a kapcsolatfelvétel az állami fenntartóval.”

Kopek Gábor, a MOME rektora (2006–2014), miniszterelnöki megbízott

**Metszet: az összekötő folyosó
egyetlen kontinuous térélmény**

Horthy-korszakot Szekfű Gyulán leíró neobarokktól. Rimanóczy Gyula Dob utcai postaépülete, illetve a Nyíri-Lauber alkotópáros pénztárcái központja közösségi épületeként, állami beruházásként elnyert pályázattal vízi sikerre a modernizmus – szűkebben pedig a Marcello Piacentini-féle stile littorio – ügyét.

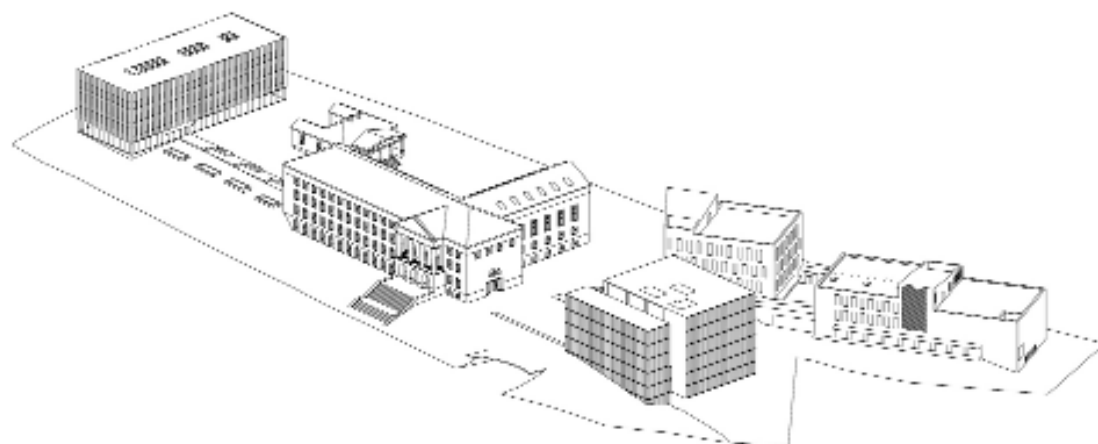
A modern építészet 1938-as állami fordulatával kívánczik párhuzamba a MOME campus építésze, amely Csillag Katalin és Gunther Zsolt főműve. A kortárs építészetünk szempontjából pedig azért határkő, mert nincs, nem találunk olyan középületet, amely a nagyközönség számára is értelmezhető, ennyire jól sikerülten és ily kevés kompromisszummal jelenítette volna meg a késő modernizmus ideáját. Az ideologikusság és elegancia, amely ezt a házaspárt egyszerre tette félelmetessé és irigylétté, vonzóvá és elszigeteltté; az a képzettség és attitűd, amely egyszerre helyezte őket a kortárs magyar építészeti valóság fölé és mellé, nos, mindez, úgy tűnik, ezzel a házzal érett be, ezzel a munkával került helyére. Miközben fenntartom korábbi állításomat, hogy a modern eltérő derivátumai mára a hazai építészeti köznyelv részévé lettek, ennek társadalmazása elképzelhetetlen a köztérként alakított MOME campus nélkül. Méltatlan lenne most kijátszani egymással szemben különböző házakat, de erre a szerepre a lenyűgöző előcsarnok-megoldása ellenére sem alkalmas Zoboki Gábor táncszínháza, és a fentiekől eltérő értelmezési keretek között lesz majd fontos Ferencz Marcel néprajza is.

Változatosság és neutralitás

A 3h terve erősen ideavezérelt, mely idea célja – tervezőit interpretálva – az „időtálló, neutrális dizájn, amely nem szabja meg a viselkedésmódot, ellenben lehetőséget nyújt, szabadságot ad, ugyanakkor inspirál és munkára serkent”. Mi az, amitől a terek, az épületek neutrálisak maradhatnak? – teszi fel a kérdést a műleírás. Csillag Katalin és Gunther Zsolt válasza akár egy manifesztum pontjai: (i) a kortárs építészeti nyelv használata, mely mentes a formai bravúroktól, viszont terekben nagyvonalú; (ii) mai szerkezetek beépítése, amely az elkészülő együttest a korhoz köti olyan informális terek láncolatát létrehozva, amelyben véletlen és szándékolt találkozások jöhetnek létre. Csillag Katalin és Gunther Zsolt ars poetica-jában egy kortárs campusból egészséges elitizmussal árad a nyitottság és a minőség.

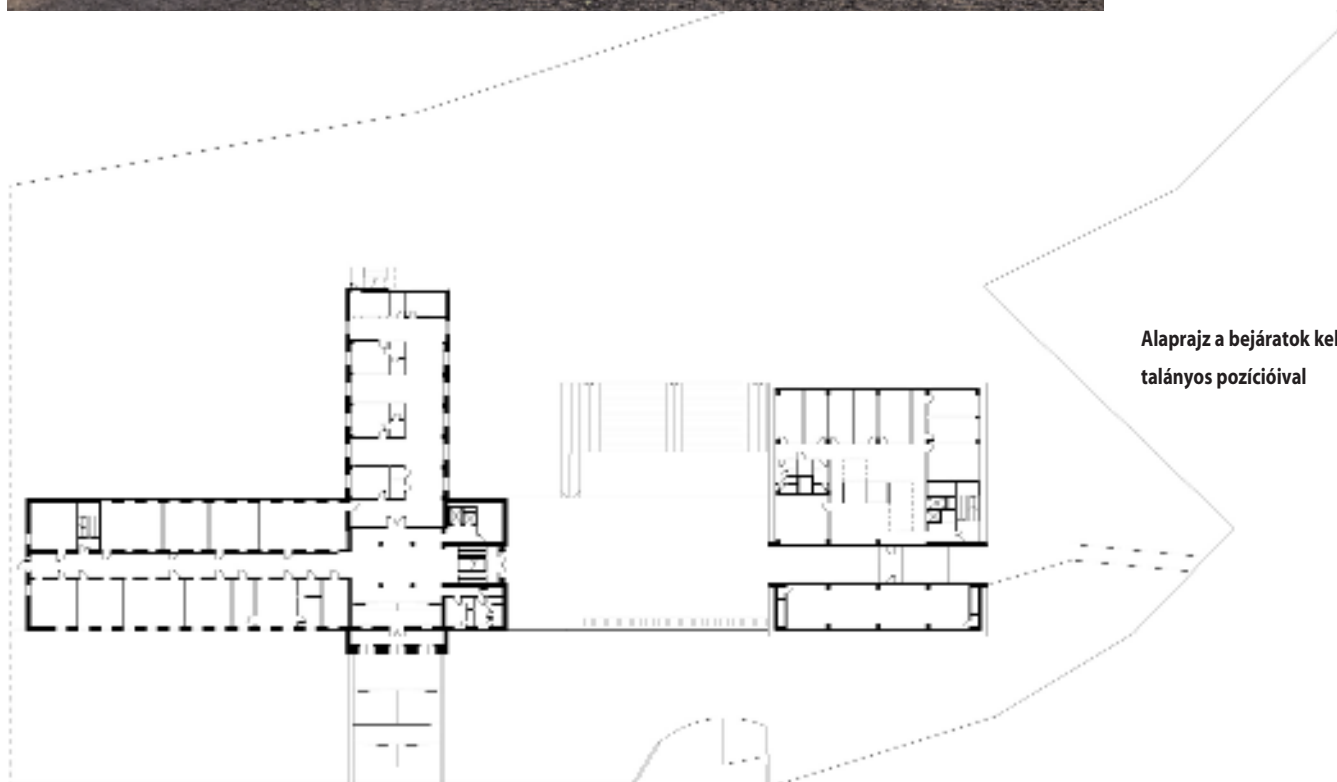
A 3h halk deklarációjának középpontjában az inspiratív terek állnak. Ezek legfőbb forrása a változatosság: változatosság az útvonalakban és szabadság a mozgásban; változatosság a tevékenységekben, a koncentrált munka és relaxáció elkülönített egymásmellettségében; változatosság a föld alatti és feletti terek eltérő fényminőségében és a terek használhatóságában; változatosság a léptékváltásban – a kicsi és a nagy egymásmellettségében, továbbá a rendetlenség topográfiájában: a váratlan, az esetleges megjelenésében.

**Térbeli helyszínrajz: jól látszik,
ahogy Csoma Zsófia épületei
inkább a kreatív adaptáció érzelmi-
érzeti stratégiájával helyezkednek
el a telken; a 3h ugyanakkor egy
tengelyes szuperstruktúrát hoz
létre**

A felújított, némiképp önmaga
emlékműveként megjelenő
Farkasdy-ház

Alaprajz a bejáratok kellemesen
talányos pozícióival

MOME BASE műtermek: a belső meghatározó eleme a függesztéseket lehetővé tévő vasbeton gerendarendszer. A terek mobilitását akusztikai függönyök biztosítják

Szubzsánerek

A 3h épületeire – vagy építészetszínálására – gyakran jellemző egy rejtett, önkéntelen motívum, amely ellentétező segíti a felettes programot, vagyis a korszerűség ideáját. Ilyen mélytudati mellékprogram Koroncón a kritikai regionalizmus, a győri Audi Pipacsnál az épületszobrászat, a Corvin 5 irodaházon a klasszicizmus, a palóznaki családi ház és a lovas villa tervein pedig a paraszti építészet tradíciója. A MOME campuson megjelenő szubzsáner a posztmodern összetettség és ellentmondás. Míg a telepítés diagramszerű és már-már unalmas szervezést ígér a tengellyel, addig az abból feltároló térszivacs Le Corbusier promenade architecturale-ját hozza játékba. Az UP-épület (egykori tudásközpont, a város felé eső első tömb) felnyitása például úgy hangsúlyozza a tengelyt, hogy kötőhídjaival utal arra a tértetriszre is, amely az irodaszárnyban alakul ki. Az átvágás eredménye tehát nem egyszerűen hiány, slicc vagy űr, hanem kívül megjelenő, de a belsőt is idéző testszivacs.

Vagy

A Farkasdy-tömb az alsó szintjein megőrzi a középfolyosós elrendezését, az emeleteken viszont már alak-háttér viszonyként fordul át a rendszer: a középfolyosós bedugul, konyha, szemináriumszoba, beúsztatott kiszolgálófunkciók kerülnek ide, míg az egykori termek felnyílnak, és úgyszintén szivacssterekként olvadnak egymásba. Már-már erotikus, ahogy egymáshoz csúsznak itt az egyes értelmezési rétegek. A ledugózott, cellákra osztott folyosó ugyanis a Farnsworth-villát hozza játékba, az ott centripetáló tér vezet tovább – és vissza, természetesen – Mies áramló tereihez, amelyet Csillag Katalinék függőlegesen is mozgásra bírnak azáltal, hogy nemcsak a teremcellákat, hanem a födémekeket is áttörik. Mindezt úgy, hogy nem lehet azt állítani, hogy a 3h megoldásai pusztán egymásra dobált referenciahalmok lennének. Az iroda munkáira és ad summam Csillagék megnyilvánulásai-

ra jellemző elegancia nem pusztán a szokásos építészeti hónaljszag hiányát jelenti, hanem azt a képességet is, amellyel Guntherék kultúrává interiorizálják a műveltséget. Ez az adottság képes építészeti amalgámmá olvasztani a viszonylag eltérő hatásokat, a gyakran heterogén intellektuális termékeket.

Vagy

A BASE tömbje (a hegy felé eső utolsó blokk) sok szempontból megoldókulcs a 3h által itt megvalósított építészethez. Miközben egy már-már vaskos – ha nem utálnám tiszta szívemből a frázist, írnám: szigorúan szerkesztett – sztereometrikus tömegről van szó, Csillag Katalin és Gunther Zsolt megpróbálja a lehetetlent: valami képp utalni a környező villákra. A mérettel nem lehet,

Bejárati aula

az akkora, amekkora, ám a viszonytal (viselkedéssel, bár ettől a szótól is berzenkedem) igen: a felülről lógatott födémek lehetővé teszik, hogy áttörjék a földszintet. A parkéret az üvegfelületeken túl a zöldbe oldódó terekkel valósul meg. Nem feltétlenül áttört testként – bár, ha jobban kipucolják a földszintet, úgy is működhetne –, hanem belülről, térérzetként csendesül középületből vilávvá az alapképzés tömbje. Ez a hatás viszont olyan tömeget feltételez, amely a lehető legmarkánsabban igazolja a lebegést, ami egy jól követhető logika mentén vezet el a függesztőket magába foglaló sávós homlokzat, annak parafrázisaként az UP-épület kopolit motívumához, végül – napjaink neoparaszt léccarchitektúra-divatjára tett utalásként – a Farkasdy-büti horganyzott acél lezárásához. E motívum esztétikai teherbírása és intellektuális potenciálja vet fel egy komoly kritikai kérdést.

Cölöpverő

Mielőtt úgy tűnne, hogy az elégedettségűtől félajult delíriumban komponáltam ezt a szöveget, le kell szögezmem, hogy szerintem van itt egy rettenetes elnyalás. Az UP és a BASE épületek belsejében a korlát... Nem is tudom, még gáznak is ciki. Olyan, mint egy zugló társasház lépcsőháza a Miasnyikov-korszakból. Én elhiszem, hogy a kollektíva már unta a pálcakorlátokat, de ez így ritka igénytelen lakatosmunka, méltatlan belsőépítészeti fogás, sehogy sem stimmel, sehogy sem klappol. És nem, nem intézhető el azzal, hogy anyagszerűség, meg őszinteség, mert ez önmagában még nem érték, hic et nunc pedig már nem az. Ráadásul ezeket az artefaktumokat nem lehet nem észrevenni, ugyanis az UP-ban és a BASE-ben is gyönyörű térkompozíció keretként jelennek meg. Én nem akarom a 3h-ra indítani a cölöpverőt, nem akarok én rituális mészárlást rendezni egy korlát ürügyén, de egész egyszerűen agyonvágja úgy a BASE egykarú lépcsőátriumát, mint az UP belső térszivacsát. Írnam, hogy ez tervezetlen, ez méltatlan, de nem: ez egy súlyos tipológiai benézés. Azzal, hogy ikonográfiájában gyakorlatilag megkülönböztethetetlen a betonvas hálótól, egy olyan elem-típust hoz helyzetbe, amely a gépészetekhez, a szerkezetekhez hasonlóan rejtett. Még ha maga Richard Serra hegesztette volna az összeset, sem lenne jó, mert konceptuálisan marad lakatosbuher azáltal, hogy esztétikai, geometriai, kivitelezési komplexitása, végiggondoltsága és helyénvalósága kontextusidegen.

E zsigeri megütközésen túl pusztán csak véleményes az aula, jelenlegi nevén GROUND. A pályázat idején a MOME szíve néven futó bejárati tér a Farkasdy-épület és az UP közötti tengelyszakaszon jön létre, átvezeti magán a keresztforgalmat, és ajtóssal nyílik a mélyszinti kertre, ahonnan lépcsők vezetnek tovább a technológiai

parkhoz. Ebből az aulából nyílik az étterem is. A pozícióját tekintve tökéletes, mégis némiképp alultervezetnek tűnik belsőépítészete, ráadásul a domború álmennyezet oly mértékben dinamizálja – főleg a kert irányába –, hogy ez a tér inkább egy közlekedőbővítmény, semmint reprezentatív aula. Lehet ez érdekes gondolat annak ismeretében, mennyi pop up tér áll majd a hallgatók és az itt dolgozók rendelkezésére, de a mérete ellenére kétféle, hogy ez lenne az a hely, ahol átélhető az összegyűrt együvé tartozás élménye. Érdekes a kapcsolata ugyanakkor az étteremmel, ennek használata, illetve a bútorozás együttesen fog valószínűleg életet vinni az aulába.

Érzelmi dekonstrukció

Talányos – nem rossz, vagy jó: talányos – a bejáratok hierarchiája, hogyan és miképp fogják a házat megközeleíteni. A gyalogosan érkezők a Zugligeti útra futó tengelyt fogják használni, még többen a gyepet, bizonyára sokan az új főbejáratot a buszmegálló felől. A Farkasdy-épület portikusos lépcsője – mint a kollektív tudatban élő mindenkor bejárat archetípusa – ugyanakkor egy

„Egy bonyolult, többlépcsős beruházást valósítottunk meg. A technológiai park első és második üteme, illetve a későbbi oktatási épületek alapvetően, rendszerszinten függenek össze egymással, nemcsak a műszaki megoldásokban, de építészeti is, az összkép szempontjából. Ezért azt gondolom, hogy a legnagyobb kihívás az építészeti megjelenés és műszaki megoldások összehangolása volt. Hogy ha most megnézzük a campust a Zalai utcából vagy a Zugligeti út felől, akkor nagyon szépen látszik, hogy hogyan alakult az építészeti koncepció, most nyerne értelmet a technológiai park „fekete házai” mint háttér, és a harmadik ütem oktatási épületei mint „fehér épületek”, így egyben áll össze az egész.”

Ambrus György, a MOME beruházási irodavezetője

kongó, tökéletesen felpuolt csarnokba vezet, amely ezzel önmaga relikviájává is teszi ezt a részletet. Kihívásos az ittlét: főbejáratszerű, mégis üres; monumentális, mégis magára hagyott. Az élmény nem a megérkezés, hanem egy metafizikus enteriőrtáj feltárulkozásáé. A bejárat mint olyan érzelmi dekonstrukciója.

Már esett szó arról a posztmodern által tematizált összetettségéről és ellentmondásról, amelyet Csillag Katalin és Gunther Zsolt nem is feltétlen tudatosan, de annál sikeresebben fog hadra, hogy megfeleljenek a változottság és korszerűség maguk által meghatározott maximumának. Az üresség térpoétikai potenciálja szinte végtelen, itt pedig inherens stílusrekonstrukció is egyben. Kü-

Irodalom / References

- [1] 1438/2014 kormányhatározat, *Magyar Közlöny*, Vol 74, No 107 (2014), pp 1–4.
- [2] Somogyi Krisztina: „Az ipar hagyománya: teret adni a szakmagyakorlásnak, A MOME új épülete”, *Metszet*, Vol 9, No 4 (2018), pp 2–4.
- [3] A kormány 16/2015. (II. 11.) korm.-rendelete a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem MOME Campus Kreatív Innovációs és Tudáspark megvalósításával összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról és az eljáró hatóságok kijelöléséről szóló 151/2014. (V. 6.) korm.-rendelet módosításáról, *Magyar Közlöny*, No 14 (2015) p 730.
- [4] Kubler, George: *The Shape of Time: Remarks on the History of Things*, Yale University Press, New Haven and London 1962.
- [5] Barabási, Albert-László: *A képlet – A siker egyetemes törvényei*, Libri könyvkiadó, Budapest 2018.

Azzal, hogy a Farkasdy-épület pincéjét, földszintjét és első emeletét feltisztították, a folyosók egy szocreál térfragmentum emlékművé is váltak

Építész: Csillag Katalin, Gunther Zsolt (3h Építésziroda)

Megbízó: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Építész munkatársak:

Boromissza Júlia, Garay-Kiss Dorottya, Kállay Gábor (tervpályázat), Boromissza Júlia, Garay-Kiss Dorottya, Békesi Tamás, Tari Krisztina, Farkas Ádám, Kállay Gábor, Galamb Emese, Bálint Ábel, Gyuricza János, Péteri Zsolt, Dobrányi Ákos, Baranyai Balázs, Parizán Bori, Farkas Ádám és az Öt Elem Építésziroda munkatársai

Tartószerkezet: †Szabó András (Ysako Tervező Kft.)

Épületgépészet: Bukovics János (G&B Plan Kft.)

Épületvillamosság: Kun Gábor (Hungaroproject Mérnökiroda Kft.)

Tűzvédelem: Nagy Béla (Flamma Contra Kft.), Pukánszky Gabriella (Nokesy Design Kft.)

Kertészet / Tájépítészet:

Kapás Enikő (Deparier Mérnöki Iroda Kft.)

Konyhatechnológia: Gauland András (Teco-Gastro Bt.)

Rehabilitációs környezettervező: Ruttkay-Miklán Ágota

lönös jelentősége lesz az előcsarnokban, amely ezzel az architrávével transzcendens ellentételezésévé is válik. Informális kritika érte az átalakítást azért, mert hozzányúlt a homlokzat eredeti arányaihoz, és ötven centiméterrel megemelte az architrávot annak érdekében, hogy kényelmesen lehessen a tetőteret beépíteni. Ami elvész a réven, az a használattal és ezzel a csarnokkal bőséggel megtérül a vámon. Azzal ráadásul, hogy feltisztult az első emelet, és a portikus erkélyét is átadják a hallgatóknak: a hatalom szimbolikus, az egykori rektori hivatalra gondolva pedig nagyon is konkrét helyei válnak így átjárhatóvá.

És végül

Felette meggyőződésem, hogy vannak bizonyos művészetek, amelyek az egyes korszakokat jobban meghatározzák, mint mások. Hogy bizonyos művészeti ágak tömörebben jelenítik meg a korszakot foglalkoztató problémákat, kihívásokat és kérdéseket, hogy léteznek korszakművészetek és fordítva: mi magunk eltérő műfajokat vizsgálunk, amikor részletesebb, teljesebb képet kívánunk kapni elődeinkről. A huszadik század meghatározó művészete kétségkívül az építészet volt. Az építészet képviselte a modernitás nagy ígérteit, hogy általa megoldást kapunk az emberiséget leginkább érintő prob-

Laborszobák, konzultációs terek
a Farkasdy-házban

lémákra, hogy általa nem pusztán jobb lehet az emberi élet, hanem mi magunk is jobbá válhatunk. Ez az ígélet egyszer és mindenkorra beváltatlan maradt a Pruitt-Igoe lakótelep felrobbantásával, pontosabban: az összeomló St. Louis-i házak képe végérvényesen megrendítette a hitet az építészet műfaji szupremáciájában, korszakművészeti legitimitásában. Mindez nem jelenti azt, hogy vége lenne az építészetnek, hogy ne ez a művészeti ág lenne még mindig az egyik legalkalmasabb arra, hogy folytassa a modernitás félbemaradt küldetését, de nagyon úgy tűnik, hogy a huszonegyedik századra a dizájn lépett fel azzal az igénnyel, hogy a korszak művészete le-

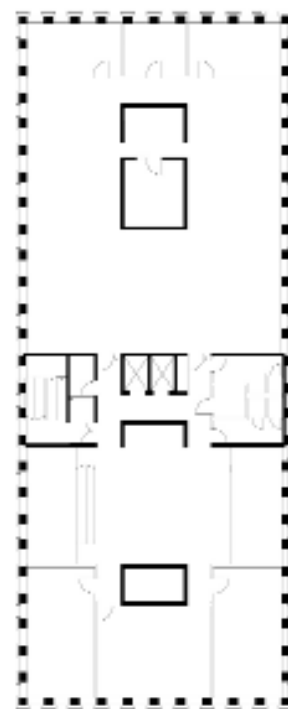

gyen. Meglepő sikerrel integrálja a kutatást és a tudásfelhalmozást, ráadásul az emberi környezetre tervezhető totalitásként tekintve mindenféle görcs nélkül foglal el olyan területeket, amelyek alig pár évtizede még a technológusok kizárólagos játszóterei voltak. Míg az építésszek voltaképp a mai napig hajlamosak zavarba jönni attól, ha műfajuk érvényességi területét a házakon túli jelenségekre is ki akarják terjesztetni, a dizájn megejtő könnyedséggel inkorporálta a divattal kezdve az ételeken át az építészetet és a felhasználói élményekkel befejezve a kultúra majd minden vizuális következménnyel járó területét. És akkor még nem beszéltünk a pedagógiai és szociológiai módszerekről. George Kubler [4], de

legkésőbb Barabási Albert-László [5] óta tudjuk, hogy a siker „képlete” tartalmazza az általunk mozgatott hálózat reakcióját is, ezért én sem szeretnék olyan nonszenszekkel jönni, hogy a mai világban bárki sikeres lehet egy laptoptal. Mert ez nincs így. Ettől függetlenül tény: az építészet belépési küszöbe magas, a dizájné alacsony; előbbi a létrejöttét tekintve heteronóm, utóbbi autonóm; az előbbi helyhez kötött, utóbbi pedig gyakran csak egyetlen mém. Az előbbi közvetett, utóbbi közvetlen – nem kell megcsinálni, elég csak csináltatni: kézzel bütykölni és gépen matatni, kattintgatni és filterezni, de leginkább folyamatosan benne lenni. És akárha a blues vagy a számítógépes játék, a folyamat közben alakul, lehetőséget adva arra, hogy a részeredményeket is sikerként könyvelhessük el.

Szokatlan mindez egy virtigli építésznek, de természetes egy UX-dizájnér számára, kinek szakmája tíz éve még nem is létezett. Félreértés ne essék: lezajlott az építészet sajátos és radikális újraértelmezése is a hatvanas évekkel kezdve, amely szükségképp hozta el az építészet diszciplináris fordulatát, és vezette be a teória korszakát. Ma viszont hasonló lendülettel, az építészeténél azonban jóval alacsonyabb belépési küszöbrel foglalja el a dizájn a hétköznapi élet minden területét, és váltja le a hivatást mint olyat egy életmódra. A 3h el nem évülöttette, hogy nemcsak oktatási helyszínt, nemcsak diszciplináris közeget, hanem életmódhelyszínt teremtett, amelynek persze megvannak az előzményei Hermann Hertzberger iskoláiban vagy a kreatívipari székházakban, de a hely sajátos szellemén túl nem voltak meg a MOME-n. A hely szelleme alatt itt arra gondolok, ha valaki belépett a Zugligeti útra, joggal érezhette, hogy valami szanatóriumba csöppent. Édeskés gulyásillat szállt a levegőben, halkan gitároztak, a kertben fiatalok réveteg tekintettel reszelgettek faizéket, simogatnak gipszbiagyókat, és megállt, de legalábbis belassult az idő. A használat fogja eldönteni, hogy a 3h által komponált szexi, fenszi és trendi környezetbe vissza lehet-e csempészni ezt a napóraérzést, érzésem szerint a helyek adottak ehhez. Mint ahogy ahhoz is adottak, hogy szintet ugorjon, európai recepciót célozzon a hazai dizájn. Hofi Gézával szólva: ehhez a bútorokat mindenesetre kicserélték.

Wesselényi-Garay Andor

MOME BASE, a központi lépcsőaula átriumként szűrja át a házat, gyönyörű térhatást eredményezve

MOME BASE: az alapképzéseket befogadó tömb mint villa a parkban áll. A földszint lebeg, a szerkezet a központi magtornyokról függesztett rendszerként képes a megnyitást biztosítani. A felületi homogenitás és kontraszt érdekében függő pillérmotívumok sorolódnak a homlokzaton, az egész együttes alapformakészletét meghatározva ezzel

Akusztika és környezetvédelem: Kotschy András (Kotschy és Társai Kft.)

Épületszerkezet: Sipos Gergely (Arkitekthei Építés és Mérnökiroda Kft.)

Műemlék: Branczik Márta

Út- és forgalomtechnikai tervező: Dobrocsi Tamás (Create Value Kft.)

Fotó: Bujnovszky Tamás

A b s t r a c t s

WESSELÉNYI-GARAY, Andor: HEALTHY ELITISM

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 16-27, DOI: 10.33268/Met.2019.5.1

MOME CAMPUS, BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECTS: KATALIN CSILLAG and ZSOLT GUNTHER

The largest creative industries investment in Hungary completes the MOME campus development. Orientated along an axis parallel to the main road a new library, refurbished centre building and the new BASE study block can be found. Beside these the recently completed workshop/studio buildings named MOME ONE and TWO respectively are located. The campus has been developed to explore the open university idea of providing access to all, this concept also extends towards opening the grounds as a public park.

SHANNALLY, Mikel: HOME HOMES TEN YEARS ON

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 28-33, DOI: 10.33268/Met.2019.5.2

IMPACT OF A DESIGN GUIDE

Examining the results of homes designed that derived inspiration from guidelines published in the Cork Rural Design Guide: Building a New House in the Countryside, one of the original authors discusses how guidelines impact the built environment. The results demonstrate that quality architecture can be achieved by following guidelines, without hindrance to innovation or creativity, the traditional Irish white walled/ dark roofed home takes on various forms.

KÖLLŐ, Miklós: COVERED EQUESTRIAN HALL

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 34-37, DOI: 10.33268/Met.2019.5.3

EQUESTRIAN CENTRE, BENEDEK MEZO, ROMANIA

The new equestrian hall in Csikszentsimon offers a welcome change to the corrugated sheet covered box type buildings usually found in Romania, a more suitable response to regional traditions, constructed from locally sourced materials. A building that will age well and represent its place within the Szekler Gallop cultural program of events.

TURI, Attila: EXAMPLES FROM A CHIEF ARCHITECT'S EXPERIENCE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 38-43, DOI: 10.33268/Met.2019.5.4

FROM THE HAND GUIDE TO VISUAL SETTLEMENT

Guidelines for architects regarding a qualitative approach to building design often conflict with design or client interests. Here are examples of a chief architects assessment of commonly occurring situations ranging from debates about impulse, symmetry, location or even practical issues of how to place a garage. Can a guidebook, which is not really meant for architects alone, stand as a dress code, or source of inspiration, or even as a cultural tool.

AJBÓK, Csaba: A FRIENDLY CHURCH

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 44-47, DOI: 10.33268/Met.2019.5.5

NEW CHURCH, DEREKEGYHÁZ, HUNGARY

ARCHITECTS: LÁSZLÓ VÁNCZA, KINGA FERENCZY and SOMA RÁNKI

It proves appropriate to build a new village church to domestic building proportions and scale in order to create a welcoming environment. Although contemporary in construction this church takes its inspiration from past examples regarding formality and the act of worship. Use of materials reflect a rural and national identity without need for unnecessary decoration or motifs. This church is a offers worshippers friendship and hope.

ETTSTEIN, Domonkos: PLAYFUL COLOUR ON THE IDEOLOGY OF TYPE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 48-53, DOI: 10.33268/Met.2019.5.6

THE RENOVATED FACADE OF THE VÁR STORE HOUSE, VESZPRÉM, HUNGARY

ARCHITECTS: ZSOLT GYÖRGY KOVÁCS,

JANA BERÁNKOVÁ and DÁVID KOVÁCS

The communist era left many city centres in Hungary scarred by uncompromising developments intended "to erase the past forever". Yet buildings from this era still stand and with well considered restoration can be given a new, less visually damaging, lease of life. In Veszprém it was decided to lighten up such a building with coloured glazing and led lighting, the message being to give life to a building and not let it fall victim to a historical destiny.

FÜLEKY, Zsolt: TOWNSCAPE DESIGN GUIDES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 54-56, DOI: 10.33268/Met.2019.5.7

CONTEMPORARY CONSTRUCTION - QUALITY ARCHITECTURE

Urban regulation has become very complicated and seldom comprehensible for citizens or even decision makers in Hungary. Moreover regardless of the strict laws, the quality of the townscape has not improved, indeed one may experience a steady decline in the quality and identity of the Hungarian settlements. To tackle this phenomenon, as an innovative action, following the submission of the Prime Minister's Office, the Hungarian legislation adopted the Act LXXIV of 2016 on Townscape Protection.

KOLOSSA, József: DESIGN GUIDES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 57-59, DOI: 10.33268/Met.2019.5.8

NEXT GENERATION

In 2016. the Hungarian legislation adopted the Act LXXIV of 2016 on Townscape Protection. By 2019. over 94% of the settlements have accomplished their initial Townscape Identity Manuals. The first conclusions have already been drawn, and the adequate question arises: What's next?